

ולכן, אם אותו פלוני אינו בחיים ואינו יכול לרשת, יחזרו הנכסים ליורשי הראשון.

וכן רמי [הקשה] רבה בר רב הונא קמיה דרב, ואמר לו רב: "אחריך" שאני. כנ"ל.

ומקשה הגמרא לדברי רבי יוחנן: והרי תניא בבביתא אחרת, במקרה שאמר "נכסי לך, ואחריך ירש פלוני", ומת השני בחיי הראשון, יחזרו הנכסים ליורשי הנותן, ולא ליורשי הראשון.

ומוכח, שאף על פי שאפשר לומר "אחריך שאני", מכל מקום יחזרו ליורשי הנותן, כיון שקנין הפירות של הראשון אינו כקנין הגוף, וכל שכן קנין פירות דעלמא אינו כקנין

הגוף, ולא כדברי רבי יוחנן (157)?

ומתרתת הגמרא: **תנאי היא.** דהיינו, אף קלז-א התנאים נחלקו בענין זה.

דתניא בבביתא, האומר "נכסי לך ואחריך לפלוני", וירד ראשון לנכסים, ומכרם, ואכל [בזבו את המעות], **השני מוציא את הקרקע מיד הלקוחות. דברי רבי.**

רבן שמעון בן גמליאל אומר, אין לשני אלא מה ששייר ראשון.

ובפשטות נחלקו האם קנין הפירות שיש לראשון כקנין הגוף דמי, או שמא אינו כקנין הגוף (158).

את עצמו מהנכסים, ונתנם לראשון ואחרייו לשני, אזי אמרינן, כשם שלשני נתן גוף ופירות, כך לראשון נתן גוף ופירות, ולכן אין לשני אלא מה ששייר הראשון.

אבל במשנתנו שנתן את גוף הנכסים לבנו ושייר פירות לעצמו, ודאי "נותן בעין יפה הוא נותן", ולא שייר לעצמו כי אם פירות בלבד. הר"ן.

157. באור קושיית הגמרא על פי הרשב"ם. ולשיטתו קושיית הגמרא אליבא דרבי יוחנן, והתירוץ, שמחלוקת ריש לקיש וריו"ח תלויה במחלוקת תנאים.

ולכן הרשב"ם לא גרס "אלא תנאי היא", רק "תנאי היא", כיון שהגמרא אינה חוזרת מהתירוץ שאמרה אליבא דריש לקיש, רק מתרצת את שיטת רבי יוחנן.

אך התוספות פרשו, שקושיית הגמרא היא אליבא דריש לקיש, והכי מקשינן: אילו אמרינן ש"אחריך" לא שאני, והיא ד"יחזרו ליורשי ראשון" הוי טעמא משום דקסבר קנין פירות כקנין הגוף דמי, כרבי יוחנן, והברייתא השניה

שאמרה "יחזרו ליורשי נותן" כריש לקיש, אתי שפיר, כיון דמצינו הרבה תנאים דפליגי בהכי. אלא אי אמרת דהיא ד"יחזרו ליורשי ראשון", סברא נמי בעלמא דלאו כקנין הגוף דמי, ומכל מקום יחזרו ליורשי ראשון משום ד"אחריך" שאני,

קשה, והתניא "יחזרו ליורשי נותן"?

כלומר, שהרי אין סברא לומר דסבירא ליה ד"אחריך" לאו כלום, דלא מצינו פלוגתא בהכי?

ומשני, אלא אחריך תנאי היא. כלומר, לעולם קמייתא נמי כריש לקיש, ו"אחריך" נמי תנאי היא, כדמייתי דפליגי רבי ורבן שמעון בן גמליאל ב"אחריך".

דברי סבר, אחריך לאו כלום היא, ולא הקנה לו אלא פירות, ורשב"ג סבר, אחריך שאני.

נמצא, דכולי עלמא סברי כריש לקיש, ונחלקו רק בדין "אחריך".

158. אמנם, ריש לקיש יכול לומר, דלכולי עלמא קנין פירות אינו כקנין הגוף, ונחלקו האם "אחריך שאני", כנ"ל. רשב"ם.

כלומר, באור הברייתא השניה כך הוא :

הנה, לדעת רשב"ג, אף על פי שיכול למכור את הגוף, מכל מקום לכתחילה לא ימכור כדי לקיים את דברי המוכר, שחפץ לתת לשני אחריו.

ולכן, הברייתא השניה עוסקת במקרה שמכר סתם, ולא פירש, ובכהאי גוונא, לדעת רבי לא מכר אלא פירות, שהרי אינו יכול למכור את הגוף, ואת הפירות יכול למכור אף לכתחילה.

ואילו לרשב"ג, כשמכר סתם, מכר את הגוף, ולכן אמר רשב"ג שלא ימכור לכתחילה.

אך הברייתא הראשונה מדברת בדיעבד, כשמכר את הגוף, ובמקרה זה, לדעת רבי מכירתו בטלה. ואילו לרשב"ג, מכירתו קיימת.⁽¹⁶⁰⁾

אמר אביי, איזהו רשע ערום [כלומר, איזהו רשע שמתקיימים דבריו]?

ומקשה הגמרא: ורמינחיה, הרי שנינו להיפך: האומר "נכסי לך ואחר כך לפלוני", יורד ראשון ומוכר ואוכל. דברי רבי.

רבן שמעון בן גמליאל אומר, אין לראשון אלא אכילת פירות בלבד.

קשיא מדברי רבי בכריתא הראשונה, אדברי רבי בכריתא השניה, ודברי רשב"ג, אדברי רשב"ג?

ומתרת הגמרא: **דרבי אדרבי לא קשיא, הא לגופא הא לפירא.**

דהיינו, הברייתא הראשונה עוסקת במקרה שמכר את גוף הנכסים, ובזה סבר רבי שאינו יכול למכור, כיון ש"קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי", ולכן השני מוציא מיד הלקוחות.

ואילו הברייתא השניה עוסקת במקרה שמכר את הפירות, ובכה"ג אף רבי מודה שמכירתו קיימת.⁽¹⁵⁹⁾

וכן דרשב"ג אדרשב"ג לא קשיא, הא לכתחלה הא דיעבד.

שלא הגיעו ליתלש. כדתניא בסיפא דמתניתא, דאב תולש ומאכיל.

פירוש, סמוך למיתתו יכול לתלוש אפילו פירות שלא הגיעו ליתלש. דאם לא כן מאי קמשמע לן בסיפא טפי מרישא.

ורבי שמעון בן גמליאל סובר אין לראשון אלא אכילת פירות.

כלומר, לכתחלה אם רוצה לעשות כדין אין לו אלא אכילת פירות התלושין, אבל לא לתלוש פירות שלא הגיעו לתלוש,

אבל בדיעבד, אף הגוף יכול למכור.

159. והחידוש, שיכול למכור את השיעבוד שיש לו על הקרקע לענין אכילת פירותיה, אף על פי שהפירות עדיין אינם בעולם. ולא אמרינן "אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם", כיון שאינו מקנה את הפירות עצמם, אלא את השיעבוד שיש לו בקרקע. הר"י מיגאש.

160. על פי הרשב"ם. ולשיטתו, בין לרבי ובין לרשב"ג לכתחילה לא ימכור את הגוף. ולא נחלקו אלא במקרה שמכר סתם, או בדיעבד.

אך הרא"ש כתב, ונראה דבהא פליגי, דלרבי, יורד ראשון ומוכר ואוכל, ואפילו תולש פירות

ואילו כאן סבר שמתנת שכיב מרע לא קנתה אלא לאחר מיתה?

ומתרצת הגמרא: הדר ביה אביי מההיא. [רבא חזר בו מאותה מימרא, וסבר שלא קנה אלא לאחר מיתה].

ומקשה הגמרא: ממאי דמההיא הדר ביה, דלמא מהא הדר ביה, וסבר שמתנת שכיב מרע קנתה עם גמר מיתה?

ומתרצת הגמרא: לא סלקא דעתך [אל תעלה בדעתך לומר כך], דהא תנן: האומר לאשתו "זה גיטך אם מתי", או "זה גיטך אם אמות מחולי זח", או "זה גיטך לאחר מיתה", לא אמר כלום.

כיון שלא גמר לגרשה אלא אחר מיתה, ואין גט לאחר מיתה (164).

זה המשיא עצה (161) למקבל המתנה הראשון למכור בנכסים, ולהפסיד את השני הבא אחריו, כרבן שמעון בן גמליאל.

אמר רבי יוחנן: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. ומודה רבי שמעון בן גמליאל, שאם נתנן הראשון במתנת שכיב מרע (162), לא עשה כלום. והשני ירשנו למרות מתנתו.

מאי טעמא?

אמר אביי, כיון שמתנת שכיב מרע לא קנתה אלא לאחר מיתה, ובשעה זו כבר קדמו "אחריך" (163).

ומקשה הגמרא: ומו אמר אביי הכי?

והא איתמר, נאמרה מימרא בשמו: מתנת שכיב מרע מאימתי קנה? אביי אמר, עם גמר מיתה. ורבא אמר, לאחר גמר מיתה.

אבל הראשון שנתן את נכסיו במתנת שכיב מרע, לא רצה לסלק רשותו מהם עד לאחר גמר מיתה, דסתם אדם הנותן ממונו לאחר מיתתו אינו רוצה להוציא ממונו מכחו עד שתיגמר מיתתו. ובשעה זו כבר קדמו ה"אחריך". רשב"ם.

ועיין בבית יוסף (סימן רנ"ו) שהקשה מסוגיין על דברי הטור שכתב דמתנת שכיב מרע חלה למפרע משעת נתינה. ואילו בסוגיין מבואר שאינה חלה אלא לאחר מיתה, דאי לאו הכי, מדוע קדמו ה"אחריך"?

ובקצות החושן (שם ס"ק א) תירץ, שאף על פי שקנה למפרע, מכל מקום כיון שהנותן יכול לחזור בו עדיין עד שעת מיתה, הרי שלא נסתלקגמרי מהחפץ, ולכן ה"אחריך" יכול לזכות בו.

164. משמע מכאן, שאם נפרש "לאחר מיתה"

161. כתב הרשב"ם, שהמוכר עצמו אינו רשע, שהרי השליטו הנותן בגוף ובפירות לעשות בהם כרצונו. ואף על פי שלכתחילה לא ימכור, מכל מקום אם מכר אינו רשע. ועיין בתוספות (סוטה כא ב', ד"ה אביי) שדנו בדבריו.

162. הרשב"ם מפרש, כגון שאמר "מהיום ולאחר מיתה", לא אמר כלום, והשני מוציא. והקשה עליו בקצות החושן (רמח"ט) הרי אם כתב "מהיום" הוי כמתנת בריא, וגוף הנכסים קנוי לו מעכשיו, ומדוע השני מוציא ממנו? והניח קושיא זו בצריך עיון. ועיין עוד בחידושי הגרעק"א.

163. משום שה"אחריך" קנה עם גמר מיתה, כיון שדעת הנותן היתה לזכות לו את הנכסים בשעה שאין הראשון זקוק להם יותר.

ומתרצת הגמרא: **מהו דתימא**, יאמר הנותן למקבל הראשון, **לשוניחהו איסורי הנאה** [שהרי תכריכי המת אסורים בהנאה] **לא יהבי לך**.

כיון שאדם חפץ שיהנו מממונו ולא ילך לאיבוד.

קא משמע לך, שיכול אף לעשותם תכריכים. **דרש רב נחמן בר רב חסדא**, האומר: **"אתרוג זה נתון לך במתנה, ואחריו לפלוני"**, נטלו ראשון ויצא בו, **כאנו למחלוקת רבי ורשב"ג**.

לדעת רבי: לא יצא בו. כיון שאינו קנוי לו בקנין הגוף. ובארבעת המינים כתיב **"ולקחתם לכם"**, משלכם, ואתרוג זה אינו שלו.

ולרשב"ג יצא בו. שהרי קנוי לו לגמרי. וחשיב כ"לכם" (165).

מתקיף לה רב נחמן בר יצחק: **עד כאן לא פליגי רבי ורשב"ג התב, אלא דמר סבר "קנין פירות כקנין הגוף דמי"**, ומר סבר **"קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי"**,

אלא הכא, אי מיפק לא נפיק ביה [אם אינו קלז-ב יוצא בו ידי חובתו], **למאי יהביה**

ומוכח, שכאשר נתן גט, ותלה את חלות הגט במותו, אין הגט חל אלא אחר מיתה, ולא בשעת מיתה.

וכמו כן כשנותן מתנת שכיב מרע, אינה חלה אלא לאחר מיתה, ולא בשעת מיתה.

אמר רבי זירא אמר רבי יוחנן: הלכה כרבי שמעון בן גמליאל, ואפילו היו בהן באותם נכסים שנתן לו, **עבדיב, וחוציאן המקבל הראשון לחירות**.

ומקשה הגמרא: **פשיטא? מאי שנא הוצאת העבדים לחירות, ממכירתם לאחר?**

ומתרצת הגמרא: **מהו דתימא, אמר ליה הנותן לראשון, למיעבד איסורא לא יהבינן לך**, כלומר, לא נתתי לך את נכסי כדי שתעשה בהם איסורי תורה. שהרי המשחרר את עבדו עובר באיסור עשה, דכתיב **"לעולם בהם תעבודו"**.

קא משמע לך, דאפילו הכי מכירתו מכירה.

אמר רב יוסף אמר רבי יוחנן: הלכה כרבין שמעון בן גמליאל, ואפילו עשאן תכריכין למת.

ומקשה הגמרא: **פשיטא?**

שקנין גוף לזמן נחשב כקנין הגוף. שהרי בקנין "אחריו" גוף הנכסים קנוי לראשון לזמן, ואחר הזמן השני קונה בלא שום קנין, ופקע קנינו של הראשון מעצמו, ובכל זאת חשיב כ"לכם".

אמנם דעת הרא"ש בסוכה (פרק ג' סימן ל') שקנין גוף לזמן אינו אלא קנין פירות. והנותן לחברו אתרוג על מנת להחזיר אינו יוצא בו,

בשעת המיתה, ולא לאחריה, הגט יחול. והקשה הקצות החושן (רנ' ח' בסופו), הרי דעת רש"י שגוסס אינו יכול להקנות כלום, ואם כן אפילו עם גמר המיתה אין הגט חל, וכיצד הוכיחה הגמרא מכאן שכונותו לאחר גמר מיתה? והניח בצריך עיון.

165. הקצות החושן (רמא ד') הוכיח מכאן,